

دوره حقوق شهروندی - دفتر اول

حقوق شهروندی؛ از میانی و خاستگاه تا بستر اجتماعی

تألیف

محمود عباسی آریب بخت

معاونت حقوق بشر و امور بین الملل وزارت دادگستری

سرشناسه: عباسی، محمود، ۱۳۴۲
عنوان قراردادی: ایران قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآورندگان: حقوق شهروندی: از مبانی نظری تا بستر اجتماعی / تألیف محمود عباسی،
آرین پتفت

مشخصات نشر: تهران: انتشارات حقوقی، ۱۳۹۶

مشخصات ظاهری: ۲۰۸ ص.

فم و ست: دوره حقوق شهروندی؛ دفتر اول.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۲۴-۷۰-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: نامه

موضوع: حقوق بشر

موضوع: Civil rights

موضوع: Civil rights Iran

شناسه افزوده: پتفت آرین، ۱۳۶۶، Petoft, Arian

رده‌بندی کنگره: ۷۱۱۶ - JC ۵۷۱/۶

رده‌بندی دیوئی: ۳۶۳

شماره کتابشناسی ملی: ۱۹۸۳۵

حقوق شهروندی؛ از مبانی و خاستگاه تا بستر اجتماعی

تألیف: محمود عباسی، آرین پتفت

حروفچینی و صفحه‌آرایی: زینب حاتموند

طرح جلد: محمدحسن عرفان‌منش

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۶

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی: اعتماد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۲۴-۷۰-۸

ناشر: انتشارات حقوقی

وزارت دادگستری؛ خیابان ولیعصر (ع)، جنب سفارت عراق، طبقه پنجم،

معاونت حقوق بشر و امور بین‌الملل

تلفن ۸۸۸۹۳۶۱۴ / دورنگار ۸۸۹۲۵۹۲۱

حق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۹	بخش اول: مفهوم‌شناسی و پیشینه تاریخی حقوق شهروندی
۱۱	فصل اول: مفهوم‌شناسی موضوعی
۱۱	مبحث اول - مفهوم حق و جایگاه آن در مکاتب حقوقی
۱۵	گفتار اول - مفهوم حق در مکتب حقوق طبیعی
۱۹	گفتار دوم - مفهوم حق در مکتب حقوق وضعی
۲۴	گفتار سوم - مفهوم حق در مکتب نوین تلفیقی
۲۸	گفتار چهارم - مفهوم حق در خوانش اسلام و نظام حقوقی ایران
۳۳	مبحث دوم - تحول مفهوم شهروند در ادوار تاریخی
۳۹	گفتار اول - مفهوم سنتی
۴۲	گفتار دوم - مفهوم نوین
۴۵	گفتار سوم - مفهوم پسانوین
۴۸	مبحث سوم - حقوق شهروندی و مناسبات آن با مفاهیم مشابه
۴۹	گفتار اول - گروه‌های حقوق شهروندی
۵۰	گفتار دوم - مناسبات حقوق شهروندی با حقوق شهری
۵۲	گفتار سوم - مناسبات حقوق شهروندی با حقوق بشر
۵۸	گفتار چهارم - مناسبات حقوق شهروندی با حقوق عمومی
۶۵	گفتار پنجم - مناسبات حقوق شهروندی با حقوق ملت
۶۹	گفتار ششم - مناسبات حقوق شهروندی با حاکمیت قانون
۷۳	فصل دوم: پیشینه تاریخی حقوق شهروندی
۷۳	مبحث اول - حقوق شهروندی در دوره باستان
۷۵	مبحث دوم - حقوق شهروندی در فرهنگ ایرانی اسلامی

- مبحث سوم - حقوق شهروندی در تحولات پس از قرن هجدهم... ۷۷
- مبحث چهارم - حقوق شهروندی در نهضت‌های اسلامی سده اخیر... ۸۰

بخش دوم: مبانی نظری حقوق شهروندی و جایگاه آن در اسناد

- ملی و بین‌المللی ۸۳
- فصل اول: مبانی نظری حقوق شهروندی ۸۵
- مبحث اول - نظریه امانوئل کانت ۹۰
- مبحث دوم - نظریه ژان ژاک روسو ۹۷
- مبحث سوم - نظریه کارل مارکس ۱۰۳
- مبحث چهارم - نظریه اکس ویر ۱۱۱
- مبحث پنجم - نظریه تانسی ارشال ۱۲۰
- مبحث ششم - نظریه راندل دارنورف ۱۲۷
- مبحث هفتم - نظریه برایان ترن ۱۳۲
- فصل دوم: جایگاه حقوق شهروندی در نظام داخلی و اسناد بین‌المللی ۱۳۷
- مبحث اول - موازین ملی حاکم بر حقوق شهروندی ۱۳۷
- گفتار اول - حقوق شهروندی در گفتمان انقلاب اسلامی ۱۳۷
- گفتار دوم - حقوق شهروندی در پرتو قوانین موضوعه ۱۳۹
- گفتار سوم - حقوق شهروندی در عملکرد قوای سه‌گانه ۱۴۲
- مبحث دوم - موازین بین‌المللی حاکم بر حقوق شهروندی ۱۴۳
- گفتار اول - اسناد منطقه‌ای حاکم بر حقوق شهروندی ۱۴۴
- گفتار دوم - اسناد بین‌المللی حاکم بر حقوق شهروندی ۱۴۶
- منابع و مأخذ ۱۵۱
- ضمیمه؛ منشور حقوق شهروندی ۱۶۵

مقدمه

بدون تردید گام نخست در باب تبیین حقوق شهروندی، بررسی و تحلیل مبانی و کلیات این امر است. برای این منظور، ابتدا باید به واکاوی و تبیین دقیق مفهوم حقوق شهروندی با عنایت به گفتمان‌ها و تاریخچه آن پرداخته شود. در این راستا، توجه به مفاهیم بنیادینی همچون حق، شهروند، حق‌های شهروندی و تمایز آن‌ها از مفاهیم مشابه و نزدیک، امری حائز اهمیت است. در ادامه این مباحث، باید توجه ویژه‌ای به نظریات مؤثر مطرحه حول محور حقوق شهروندی پرداخته و آن‌ها را نقد و تحلیل نمود. از اهم مباحثی که باید در زمره مبانی حقوق شهروندی بدین عنایت داشت، نظریه‌های ارائه شده برای فلسفه وجودی دستگاه‌های اداره است؛ چراکه این امر می‌تواند اهداف اصلی دولت را تبیین نمود و از این امر اصلی و مبنای تعامل سازمان‌های دولتی و شهروندان را مشخص نماید. نه تنها باب حمایت حقوق شهروندی را، بر روی انحرافات احتمالی اداره و حدود این اهداف و افق، بگشاید. ابتدا باید به تعریف و تبیین مؤلفه‌های حکمرانی مطلوب، اداره خوب، نظام عادلانه اداری پرداخته و از رهبر آن، مفهوم نوین حاکمیت، مأموریت‌ها و تکالیف بنیادین دستگاه اداری و ادوار اصلی حقوق اداری که باید در متن عملکرد دولت و مسئولان آن رعایت شود، به خوبی مشخص شود. از جمله مواردی که در باب حاکمیت نوین و حقوق شهروندی مدرن در آیین‌های رفتاری دولت‌ها در نظام‌های حقوقی پیشرفته، مستلزم ملاحظه دقیق است، تعاملی است که دولت‌های نوین قرن بیستمی با امر حقوق شهروندی دارند. لذا موضوع اخیر هم باید به تفصیل مورد مذاقه قرار گیرد. در نهایت هم باید به تبیین جایگاه حقوق شهروندی در اسناد ملی و بین‌المللی پرداخت تا حدود و ثغور عملکرد

ارکان پامداری از حق‌های شهروندان معلوم شده و ساز و کارهای آن به رشته تحریر درآید. لذا مجموعاً این دو بخش را قسمت‌های ذیل تشکیل می‌دهد:

تبیین مفهوم حقوق شهروندی و پیشینه تاریخی آن
مبانی نظری حقوق شهروندی و جایگاه آن در اسناد ملی و بین‌المللی که
• می، خاستگاه، و تحقق آن در بستر اجتماع را به نمایش می‌گذارد.

مؤلفان

بیست و نهم خردادماه ۱۳۹۶